

การศึกษางานสร้างสรรค์ จิตรกรรมบาติกจากลวดลายล้านนา จังหวัดลำปาง

วราภรณ์ ภูมิลี

สาขาศิลปะและการออกแบบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษางานสร้างสรรค์จิตรกรรมบาติกลวดลายล้านนา จังหวัดลำปางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลวดลาย การประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมล้านนาของวัดพระธาตุลำปางหลวง วัดปงยางคก และวัดไหล่หิน ซึ่งได้นำเอาแรงบันดาลใจจากการได้ศึกษาจากสถานที่จริง รูปแบบลักษณะลวดลายของช่างชาวล้านนาในการตกแต่งภายในและภายนอกวิหาร รวมถึงซุ้มประตูโขงและธรรมมาสน์ โดยมีการถ่ายทอดลวดลายเป็นผลงานจิตรกรรมเทคนิคบาติกลายเขียน 3 ชุด จำนวน 8 ชิ้น จากนั้นจึงนำผลงานมาวิเคราะห์เนื้อหาและรูปทรงการแสดงออกของทัศนธาตุ

ผลของการศึกษาทำให้เห็นคุณค่าความงามของลวดลายที่มีเอกลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ตำแหน่งต่างๆ ในจิตรกรรมลายคำต้นศรีมหาโพธิ์ ปูนปั้นมอมบริเวณฐาน

ชุกชีภายในวิหารน้ำแต้ม รวมถึงพุทธศิลป์ เช่น ลวดลายจากธรรมาสน์ที่แกะสลักจากไม้ภายในวิหารหลวงวัดพระธาตุลำปางหลวง ต้นศรีมหาโพธิ์ และลายหม้อดอก (ปुरुณฆฏะ) วิหารจามเทวี วัดปงยางคก ลวดลายปูนปั้นซุ้มประตูโขง และปูนปั้นลายหม้อดอก (ปुरुณฆฏะ) ฐานชุกชี วัดไหล์หิน การประยุกต์ลวดลายผ่านรูปแบบจิตรกรรมบาติกและใช้ในการเรียนการสอน เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การเผยแพร่ศิลปะล้านนาของจังหวัดลำปางนับวันจะเลือนหายไปเป็นที่รู้จักในเชิงผลงานจิตรกรรมที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ รูปแบบลวดลายต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกายหรือของตกแต่งให้เข้าถึงบุคคลทั่วไปให้ได้รับสุนทรียภาพจากความงามของลวดลายล้านนามากขึ้น

คำสำคัญ: จิตรกรรม, บาติก, ลวดลายล้านนา, จังหวัดลำปาง

The study on the creative work of batik painting with Lanna motifs of Lampang province

Waraporn Poommalee

Art and Design Programme,

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand.

ABSTRACT

The objective of the study on the creative work of batik painting with Lanna motifs of Lampang province is to study on motifs and decorative style of Lanna architectural works of Phra That Lampang Luang Temple, Pong Yang Khok Temple and Lai Hin Temple. This study is inspired by the chances to visit the original sites to see forms and characteristics of Lanna motifs that are used for decorate inside and outside the chapels of temples, as well as Khong Arch and pulpits. All the experienced motifs are restructured and shown as 3 sets of batik paintings consisting of 8 pieces of works in total. Afterwards, the works are analyzed

in terms of contents and forms of expressions of the visual elements.

This study leads to the appreciation of the aestheticism and beauty of unique motifs that appear in many places of the Lai Kham (Gold Motif) painting of Si Maha Pho Tree, Mom motifs at the base of the Buddha Image in Nam Taem Chapel, and other Buddhist arts such as motifs on the pulpit carved from wood in the Grand Chapel of Phra That Lampang Luang Temple, Si Maha Pho Tree Painting and the decorative item called Puranakhata (a pot with flowers and trees) in Cham Thewi Pavillion, Pong Yang Khok Temple, decorative motifs on Khong Arch and plaster Puranakhata (a pot with flowers and trees) at the base of the Buddha Image in Lai Hin Temple. The application of the motif to Batik painting and to teaching and learning can be a way to promote Lanna Arts of Lampang Province that have been forgotten to be known once again in the forms of paintings that can be adapted to attires and household decorative products that allow more people to easily appreciate the aestheticism and beauty of Lanna motifs.

Keywords: Painting, Batik, Lanna Motif, Lampang Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ล้านนา เป็นดินแดนทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ศิลปะล้านนามีความเป็นเอกลักษณ์และมีความงดงามเป็นอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาซึ่งมิได้เป็นคนในพื้นที่ล้านนา หากแต่มีความสนใจในความละเอียดลออทางเชิงช่างของชาวล้านนาที่วิจิตรบรรจง ของลวดลายถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ ให้คงอยู่จนเห็นเป็นบุญตาจนถึงปัจจุบัน ผู้ศึกษารู้สึกได้ถึงจิตใจที่ประณีตของช่างการเอาใจใส่ของลวดลาย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ดี ด้วยบรรยากาศที่หอมล้อมไปด้วยขุนเขาอากาศอันเย็นสบายปลอดโปร่งและจิตใจที่ดี

จังหวัดลำปาง มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะเสน่ห์ความงดงามของศิลปะและวัฒนธรรมล้านนา ที่แม้จะผ่านกาลเวลามาอย่างยาวนานแต่ความงามยังถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หิน และวัดปงยางคก ซึ่งวัดทั้ง 3 แห่งนี้ ได้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานเทคนิคบาติกในการศึกษาครั้งนี้ เพราะรูปแบบของโบราณสถานและโบราณวัตถุยังคงสมบูรณ์ สง่างาม ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และวัดอีกจำนวนหลายแห่งที่สืบทอดความงดงามของศิลปะจนมาถึงยุคปัจจุบัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ตรัสเกี่ยวกับการทำผ้าบาติก ไม่ทราบที่มาที่แน่ชัด จากการศึกษาของบุคคลต่างๆ มีการค้นพบลักษณะผ้าบาติกในดินแดนอื่นๆ แต่เป็นลักษณะเฉพาะและวิธีการทำผ้าแต่ละท้องถิ่น ทำให้คาดว่าผ้าบาติกของอินโดนีเซียน่าจะมีแหล่งกำเนิดในอินโดนีเซียเอง ไม่ได้รับการถ่ายทอดจากชาติอื่น และยังได้รับการเผยแพร่ไปยังชาติอื่นๆ

อีกด้วย (นันทา 2536, 3 - 4)

วิธีการออกแบบเทคนิคบาติก จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ประกอบด้วย ประเพณีที่ดีและศิลปวัฒนธรรมอันงดงาม หากไม่เห็นคุณค่าจึงยากที่จะหาเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะของการสร้างสรรค์ผลงานของบาติกได้ ดังนั้นการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ศิลปะวาดลายล้านนาในจังหวัดลำปาง จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัว

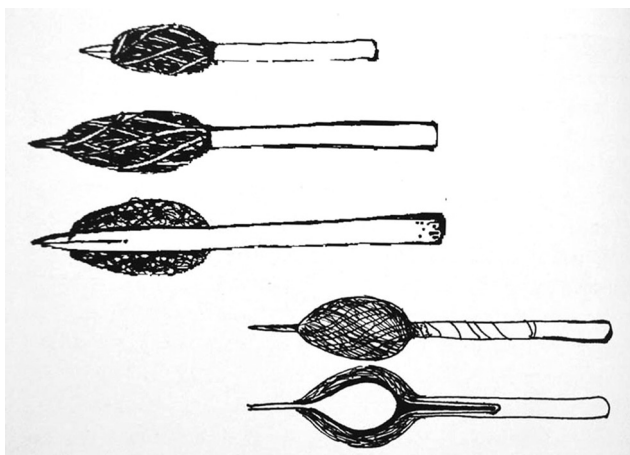
ประเภทเทคนิคบาติกมาทำเป็นลวดลายบนผืนผ้า นั้น มีอยู่ 2 แบบ คือ

1. เทคนิคบาติกลายเขียน เป็นเทคนิคที่ต้องใช้ฝีมือในการเขียนลวดลายลงบนผ้า ลงสีหรือย้อมโดยใช้มือ ซึ่งมีความงดงามกว่าลายพิมพ์เพราะลวดลายจากมือที่เขียนด้วยจันตึง มีเสน่ห์มีชีวิตชีวาและสะท้อนฝีมือของผู้ทำจนสามารถเป็นงานศิลปะได้ ดังงานจิตรกรรมเลยทีเดียว เพราะการถ่ายทอดต้องใช้ความชำนาญผสมผสานกับภูมิปัญญาความคิดที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลงานผ่านความรู้สึกเป็นความงาม

ภาพที่ 1 ภาพปากกาเขียนเทียนหรือจันตึงหลายขนาดสำหรับเขียนลวดลายลงบนผ้า
(ที่มา: นฤมล 2555, 44)

จันตังหรือปากกาเขียนเทียน (Tjanting) เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับเขียนลวดลายลงบนผ้ามี 3 ส่วน คือ ด้ามจับทำจากไม้ เพื่อป้องกันความร้อนจากน้ำเทียนที่อยู่ในตัวซึ่งตัวถ้วยเป็นที่เก็บน้ำเทียน ทำจากทองเหลืองเป็นโลหะซึ่งเก็บความร้อนได้ดี เพื่อใช้ในการเขียน ส่วนปลายท่อทำให้น้ำเทียนไหลออกจากท่อขณะกำลังเขียนเทียน ขนาดของปลายท่อที่ทำให้น้ำเทียนไหลออกมีหลายขนาด ได้แก่ เบอร์ L เบอร์ M เบอร์ S และ เบอร์ SS เรียงจากขนาดใหญ่มาจนถึงขนาดเล็ก ลักษณะการใช้งานขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของลวดลาย

ภาพที่ 2 ภาพปากกาเขียนเทียนของอินเดีย

(ที่มา: ธวัชชัย 2545, 22)

ภาพที่ 3 ภาพปากกาเขียนเทียนของญี่ปุ่น
(ที่มา: ธวัชชัย 2545, 22)

2. เทคนิคลายพิมพ์ เทคนิคนี้ต้องมีแม่พิมพ์สำหรับใช้พิมพ์ลงบนผ้า ซึ่งแม่พิมพ์ที่ประเทศอินโดนีเซีย นิยมใช้แม่พิมพ์ทองแดง เพราะมีน้ำหนักมาก ดีต่อการพิมพ์ผ้า ลวดลายของเทียนมีความคมชัด ไม่สามารถแยกออกได้ว่าเป็นด้านหน้าหรือด้านหลังเป็นวิวัฒนาการทางการพิมพ์บาติกของอินโดนีเซีย ประเทศไทยได้รับอิทธิพลการพิมพ์ผ้าจากอินโดนีเซีย ผ่านมาเลเซีย เข้ามาทางภาคใต้ของไทย แต่ภาคเหนือของไทยเช่น จังหวัดแพร่ มีการนำเทคนิคบาติกมาประยุกต์กับการย้อมหม้อห้อมโดยใช้แม่พิมพ์ไม่เป็นตัวพิมพ์ลาย

ภาพที่ 4 แม่พิมพ์ไม้ จังหวัดแพร่

แม่พิมพ์บาติกโลหะจะเก็บความร้อนได้ดีเหมาะสำหรับใช้กับงานเทคนิคบาติกมากกว่าแม่พิมพ์ไม้เพราะน้ำหมึกที่กดลงบนผ้าของแม่พิมพ์โลหะจะมีน้ำหนักมากกว่าและให้เส้นที่คมชัดกว่า

ภาพที่ 5 แม่พิมพ์บาติกบนลวดลายผ้าพันคอ

ลวดลายจากบาติกแม่พิมพ์ทำเป็นผ้าพันคอ การใช้แม่พิมพ์สำหรับงานบาติกสามารถผลิตผลงานได้ปริมาณมากกว่าบาติกลายเขียนดังนั้นบาติกลายพิมพ์คุณค่าจะน้อยกว่าแต่ช่วยตอบสนองความต้องการทางด้านปริมาณเหมาะสำหรับผลิตเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าส่วนบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมภาคเหนือ (จีระภรณ์ เทพสุธรรม) พบว่าในปัจจุบันบทบาท ของการส่งเสริมการทำบาติกมีรูปแบบที่เปลี่ยนไป เริ่มมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารคืนสู่ท้องถิ่น ทำให้ลดบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ลดลงกลายเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้การพัฒนา ปรับปรุง เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ บุคลากรในวิสาหกิจและผู้ใช้บริการแทน และเจ้าหน้าที่ช่างต้นแบบสิ่งทอ (อนุรักษ คำฟู) ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือได้กล่าวถึงบทบาทที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่เคยเป็นแหล่งเรียนรู้ มีสถานที่ปฏิบัติงานในการฝึกฝนการทำเทคนิคบาติกและมัตย้อมแบบต่างๆ เป็นประจำ ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือวิทยากร ให้กับชุมชนเมื่อมีความต้องการ ดังนั้นทำให้เห็นได้ว่ารูปแบบหรือลวดลายบาติกในพื้นที่ยังไม่มีกรรวบรวมองค์ความรู้ หรือส่งเสริมการแสดงออกของลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการแสดงออกของผลงานบาติกเพราะยังเน้นเทคนิคและกระบวนการทำมากกว่าการถ่ายทอดลวดลายแสดงออกมาให้มีลักษณะเฉพาะตน

นอกจากนี้ยังมีการทำบาติกของชาวเขาเผ่าม้ง มีกระบวนการถ่ายทอดวิธีการปักผ้าและการเขียนบาติก ที่แสดงความสัมพันธ์ของครอบครัวที่แม่หรือยาย

หรือญาติฝ่ายหญิงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันโดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ต้องลงดอยเพื่อมาศึกษาเล่าเรียนทำให้ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ ซึ่งนับวันจะหาคนรุ่นใหม่ที่สามารถเขียนลายบาติกหรือปักผ้าได้ยาก (เกศินี ศรีรัตน์, จากบทความ บทบาทของผ้าปักต่อวิถีชีวิตชาวม้ง บ้านหนองหอย ตำบลแม่แรง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2557)

การคำนึงถึงศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อประยุกต์ให้เหมาะสม นอกจากจะสร้างความแตกต่างทางรูปแบบของบาติกแล้ว ยังสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นหรือเครื่องแต่งกาย ให้เข้าถึงผู้ชมได้เห็นรูปแบบลวดลาย ล้านนาของท้องถิ่นถ่ายทอดในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความภูมิใจ ในสมบัติทางวัฒนธรรม การทำงานอย่างมีเป้าหมายในการเผยแพร่ศิลปะ ของท้องถิ่นทำให้มีความสุขและเห็นคุณค่าของศิลปะช่วยจรรโลงจิตใจให้ กับสังคม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลวดลายการประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดปงยางคก และวัดไหล่หิน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม โดยนำลวดลายมาประยุกต์ใช้กับเทคนิค บาติก อย่างมีเอกลักษณ์

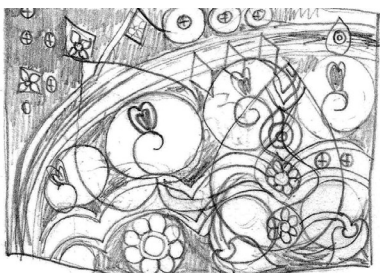
วิธีดำเนินการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานบาติคครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

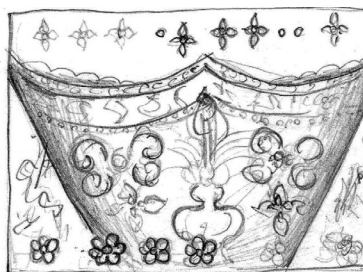
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบาติค และศิลปะ ลวดลายล้านนา จากวัดพระธาตุลำปางหลวง วัดปงยางคก และวัดไหล่หิน จังหวัดลำปาง
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร จากการได้ศึกษาในสถานที่จริงเพื่อสร้างสรรค์ ผลงาน
3. การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบาติค 3 ชุด จำนวน 8 ชิ้น
4. วิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียภาพของทัศนธาตุของผลงาน
5. สังเคราะห์ข้อมูลและสรุป

ภาพร่างรวบรวมแนวความคิด

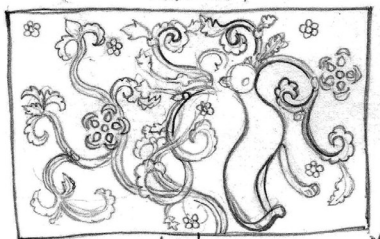
การร่างภาพรวบรวมแนวความคิด ชุด “วัดพระธาตุลำปางหลวง” ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายการตกแต่งธรรมาสน์เป็นพุทธศิลป์ที่แกะสลักจากไม้ ภายในวิหารหลวง ลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์หลังพระประธานที่มีรูปแบบเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจิตรกรรมล้านนา ปูนปั้นรูปอมที่ฝานจินตนาการ ในการแสดงออกของรูปสัตว์คล้ายแมวหรือเสือเป็นสัตว์ในตำนานประดับฐานชุกชี ภายในวิหารน้ำแต้ม และเครื่องเงิน เช่น ชุดเขียนหมาก กระบวย แสดงถึงความพิถีพิถันในการใช้ชีวิตของเจ้านายลำปาง (ภาพที่ 6)

แบบร่างที่ 1

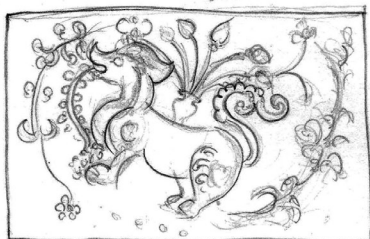
แบบร่างที่ 5

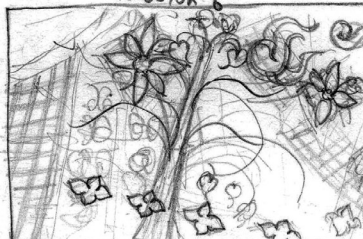
แบบร่างที่ 2

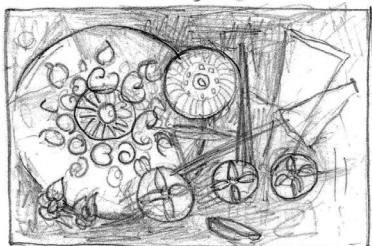
แบบร่างที่ 6

แบบร่างที่ 3

แบบร่างที่ 7

แบบร่างที่ 4

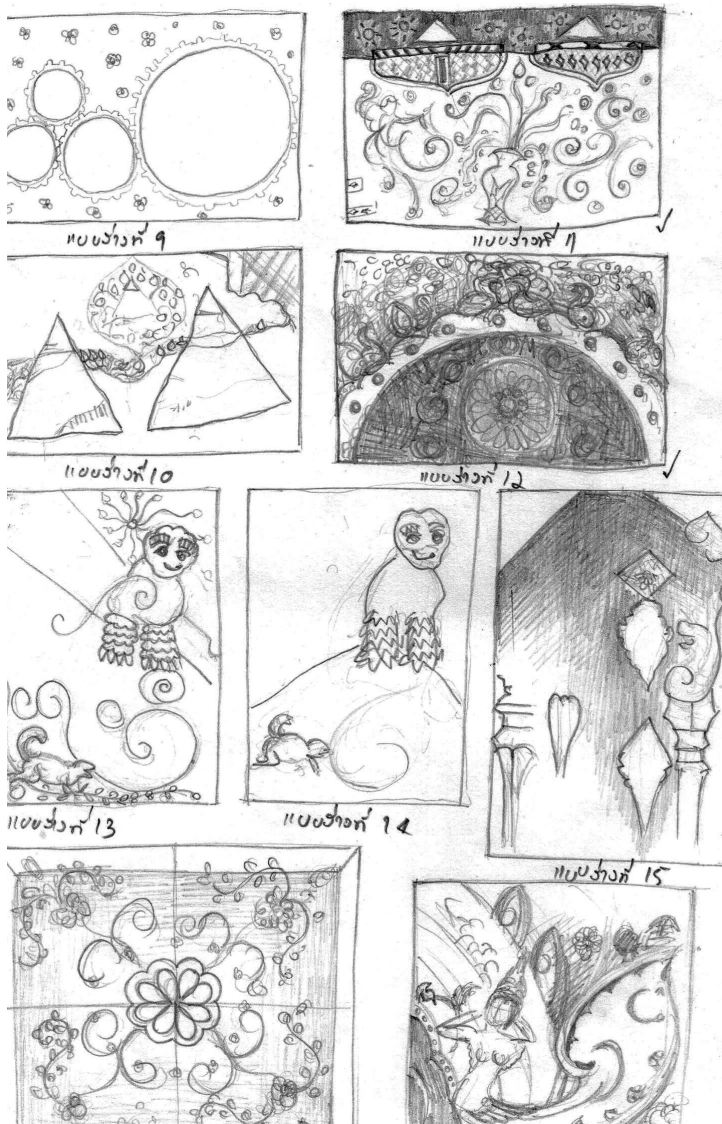

แบบร่างที่ 8

ภาพที่ 6 ภาพร่างรวบรวมแนวความคิด ชุด “วัดพระธาตุลำปางหลวง”

ภาพร่างหลังจากได้รับแรงบันดาลใจ คือการถ่ายทอดกลายเป็นลายเส้นให้เกิดความงาม มีลักษณะการแสดงออกเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผสานกับจินตนาการเพื่อก่อให้เกิดความงาม เพื่อสื่อสารเป็นผลงานจิตรกรรมโดยคำนึงถึงรูปทรง เช่น มอม หรือต้นโพธิ์ และลดทอนจากธรรมชาติลงมาสร่างองค์ประกอบทางศิลปะ

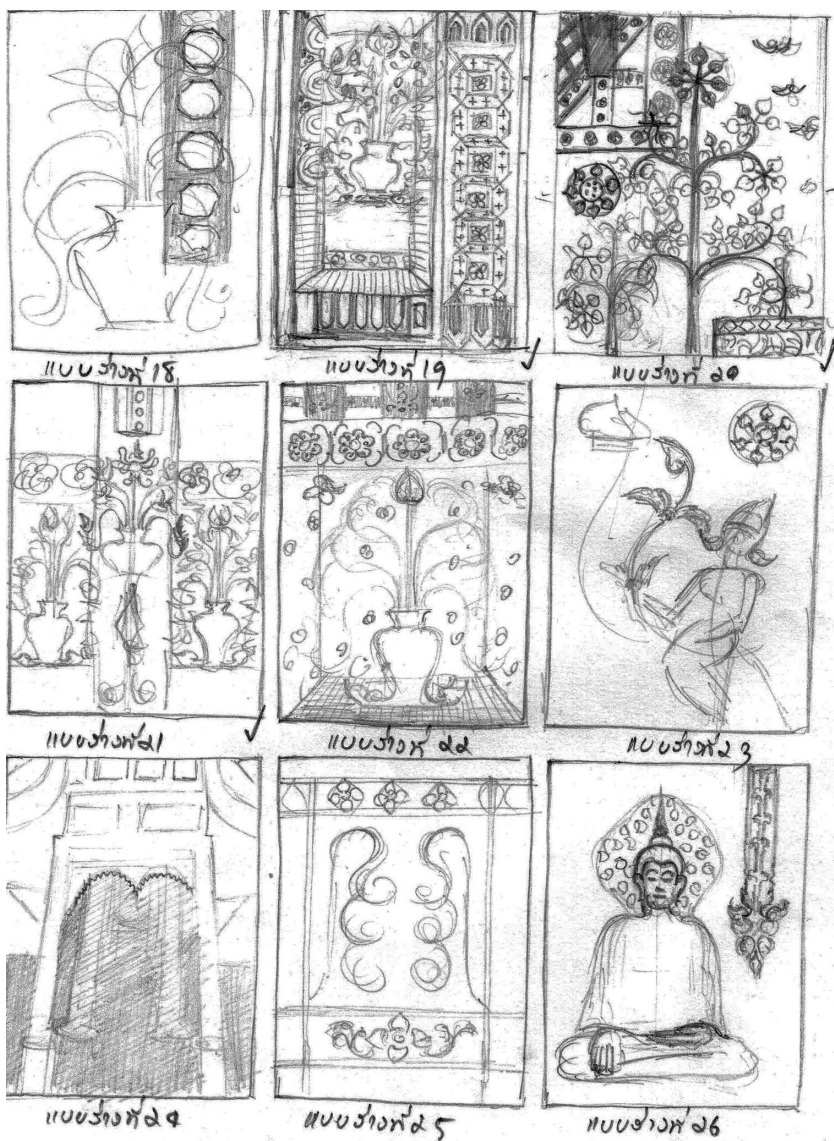
การร่างภาพรวบรวมแนวความคิด ชุด “วัดไหล่หิน” เกิดจากความประทับใจในวัดไหล่หิน ที่แม้จะไม่มีขนาดใหญ่เหมือนวัดพระธาตุลำปางหลวงแต่เสน่ห์ไม่ได้เล็กตามขนาด กลับมีความงามทางด้านสถาปัตยกรรม การประดับตกแต่งผลงานจิตรกรรมและปูนปั้นรูปสัตว์ต่างๆ แสดงถึงความสามารถทางเชิงช่างของพื้นที่นั้น ที่ถ่ายทอดออกมาได้เป็นอย่างดี (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ภาพร่างรวบรวมแนวความคิด ชุด “วัดไหล์หิน”

การใช้แรงบันดาลใจจากความประทับใจที่ได้รับจากวัดไหล่หินที่ได้เข้าไปศึกษา
ยังสถานที่จริงมาถ่ายทอดเป็นผลงาน 2 มิติ มีลักษณะเป็นรูปธรรมกึ่งนามธรรม
แสดงออกถึงบรรยากาศแห่งความสุข ที่ได้รับจากการได้พบความงามของ
วัดไหล่หิน โดยภาพที่เลือกมาเป็นการสร้างองค์ประกอบจากลวดลายปูนปั้น
ของซุ้มโขง ฐานชุกชี และได้ใช้รูปทรงสามเหลี่ยมแทนสัญลักษณ์ของ
พระพุทธรูป 2 องค์ ฝั่งซ้ายมือของพระประธาน

การร่างภาพรวบรวมแนวความคิด ชุด “วัดปงยางคก” ได้แรงบันดาลใจจาก
ลวดลายจิตรกรรมลายคำที่อยู่ภายในวิหารจามเทวีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทาง
ด้านการแสดงออกของลวดลายหม้อดอกหรือ ปูณฉลุ ความตื่นตาตื่นใจ
เมื่อได้ไปสัมผัสยังสถานที่จริง คือความงามของลายหม้อดอกจำนวนมากที่
ประดับภายในวิหารและโครงสร้างของวิหารที่ยังไม่ถูกบูรณะเปลี่ยนแปลง
จนไม่เห็นโครงสร้างเดิมแต่วิหารแห่งนี้ ยังเหลือความงามที่ยังไม่ถูกทำลายไป
เช่น วิหารตันแก้ว และวิหารละโว้ ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 ภาพร่างรวบรวมแนวความคิด ชุด วัดปรางค์ก

การสร้างภาพร่าง ได้นำความประทับใจในลายหม้อดอก มาผสานกับลวดลายที่ปรากฏบนแผงคอสองและที่ประดับบนเสา โดยคำนึงถึงความสมดุล ในการจัดองค์ประกอบเพราะองค์ประกอบของลายหม้อดอก มีความสมดุลเท่ากันทางสายตาทั้งสองด้าน จึงใช้รูปแบบนี้มาจัดองค์ประกอบของภาพที่มีทั้งความสมดุลทางสายตาและทางความรู้สึก โดยรูปทรงที่ใช้ในภาพร่างชุดนี้ คือ ลายหม้อดอกและต้นศรีมหาโพธิ์ผสมผสานกับตำแหน่งของลวดลายจากสถานที่จริง ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพร่างสีน้ำ จำนวน 8 ชิ้น (ภาพที่ 9)

ภาพร่างชิ้นที่ 1

ภาพร่างชิ้นที่ 2

ภาพร่างชิ้นที่ 3

ภาพร่างชิ้นที่ 4

ภาพร่างชิ้นที่ 5

ภาพร่างชิ้นที่ 6

ภาพร่างชิ้นที่ 7

ภาพร่างชิ้นที่ 8

ภาพที่ 9 ภาพร่างสีน้ำ ชิ้นที่ 1 - 8

ภาพร่างคัดสรร จำนวน 8 ชิ้นดังกล่าว ใช้เทคนิคสีน้ำลงบนกระดาษร้อยปอนด์ เพราะคุณสมบัติของสีน้ำมีความใกล้เคียงกับการลงสีบาติก โดยภาพร่างนี้ เป็นการวางแผนการลงสีก่อนสร้างสรรค์ผลงานจริง

(1)

(3)

(5)

(7)

(2)

(4)

(6)

(8)

ภาพที่ 10 อุปกรณ์ที่ใช้สร้างสรรค์จิตรกรรมบาติก

- (1) น้ำเทียนผสมพาราฟินเวลาเย็นจะแข็งตัว
- (2) น้ำเทียนขณะถูกความร้อนจะละลายสำหรับใช้จันทิ้งจุ่มเขียนเป็นลวดลาย
- (3) จันทิ้งใช้จุ่มน้ำเทียนเพื่อเขียนลงบนผ้า
- (4) พู่กันขนาดต่าง ๆ สำหรับระบายสี
- (5) สีบาติกมีลักษณะเป็นผงเป็นสีร้อนต้องผสมน้ำอุ่นก่อนใช้
- (6) กระจุกไว้สำหรับใส่สีที่ผสมแล้ว
- (7) ผ้ามีสลิทหาเทียนซึ่งกับกรอบไม้
- (8) น้ำยาโซเดียมซลิเกตเคลือบกันสีตกใช้ทาขณะลงสีเสร็จแล้ว

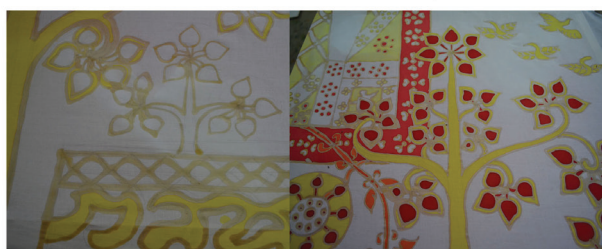
1.ร่างภาพด้วยดินสอตามแบบที่กำหนดไว้บนผ้ามีสลินที่ซิงก์กับกรอบไม้

2.ใช้จันตึงจุ่มน้ำเทียนเขียนทับลายดินสอ

3.เขียนเทียนไม่ให้มีรอยร่วป้องกันสีซึม

4.ลงสีจากสีอ่อนก่อนตามด้วยสีที่มีน้ำหนักเข้ม

5.ลงสีเข้มที่สุดเป็นน้ำหนักสุดท้าย

6.เมื่อลงสีเสร็จรอให้สีแห้งเคลือบน้ำยาโซเดียมซิลิเกต

7.ผลงานหลังจากดัมเอาเทียนออก

ภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานหลังจากทำแบบร่างเสร็จแล้ว คือ ขั้นตอนการขยายแบบลงบนผืนผ้ามีสลินที่ซิงก์กับกรอบไม้ ด้วยดินสอ จากนั้นใช้จันตึงจุ่มน้ำเทียน

เขียนตามรอยดินสอไม่ให้มีรอยร้าวของเส้นกันสีซึมเข้าหากัน แล้วจึงนำสีบาติกที่ผสมให้ได้ตามต้องการโดยลงสีอ่อนก่อนแล้วจึงค่อยลงสีที่มีน้ำหนักเข้ม เพราะหากลงสีเข้มก่อนจะไม่สามารถลงสีเข้มได้และแก้ไขได้ยาก คุณสมบัตินี้เอง ที่คล้ายสีน้ำ จึงใช้สีน้ำในการทำแบบร่างเพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น

เมื่อลงสีเสร็จนำโซเดียมซิลิเกตทาเคลือบบริเวณที่ลงสีทิ้งไว้ 8 – 10 ชั่วโมง เพื่อกันสีตก จากนั้นซักผ้าด้วยน้ำให้หายสีเพื่อล้างน้ำยาโซเดียมซิลิเกตออก แล้วนำผ้าไปต้มในน้ำร้อนเอาโซเดียมออก ล้างผ้าให้สะอาด ผึ่งให้แห้ง แล้วนำมาซึงกับกรอบไม้ให้เรียบร้อย

วิธีดำเนินการศึกษาหลังจากศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริงและเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้แรงบันดาลใจจึงนำมาสร้างเป็นภาพร่างรวบรวมแนวความคิด จากนั้นคัดเลือกภาพที่เหมาะสมมาสร้างเป็นภาพร่างดินสอ ลงสีให้สมบูรณ์ด้วยสีน้ำ แล้วจึงนำแบบที่สมบูรณ์ ทั้ง 8 ภาพ ไปร่างด้วยดินสอลงบนผ้ามัดสลินที่ซึงด้วยกรอบไม้ แล้วเขียนเขียนด้วยจันตึง ลงสีให้เหมือนแบบที่ได้ร่างไว้ เคลือบด้วยน้ำยาโซเดียมซิลิเกต นำไปล้างให้หายสี ต้มเอาโซเดียมออก แล้วจึงนำมาซึงกับกรอบไม้ให้เรียบร้อย

ผลการศึกษา

การศึกษาลวดลายวัดพระธาตุลำปางหลวง วัดปงยางคก และวัดไหล่หิน จังหวัดลำปางประยุกต์กับบาติกเป็นผลงานจิตรกรรม

ศิลปะเทคนิคบาติกได้เผยแพร่จากอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่บาติกได้เข้าไปถึง

ในช่วงที่รุ่งเรืองที่สุด เริ่มต้นในอดีตที่ใช้โดยสตรีผู้สูงศักดิ์ ต่อมากลายเป็น เครื่องหมายแสดงความแตกต่างของชนชั้นสูงหรือพวกขุนนางในคริสต์ศตวรรษ ที่ 13 การทำผ้าบาติกผูกขาดโดยสุลต่านและจัดว่าเป็นศิลปะในราชสำนัก โดยสตรีในราชสำนักเป็นผู้ผลิต และเมื่อมีการแพร่หลายมากขึ้นก็ใช้ใน หมู่ครอบครัว คนใช้ ขุนนาง และสมาชิกอื่นๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับผ้าบาติก ในท้ายที่สุดก็กลายเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติที่ใช้กันทั่วไปในเกาะ อินโดนีเซีย (วิชชัย 2545, 10) ผ่านเข้ามาทางประเทศมาเลเซีย เข้ามาทาง ภาคใต้ของไทย เพราะอิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมและศาสนาจึงพบเห็น การทำผ้าบาติกปรากฏอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทยมากกว่าภาคอื่นๆ แต่ ในปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้น การเรียนรู้จึงมีความรวดเร็วขึ้นใน การค้นคว้า วิธีทำบาติก ทำให้มีการพัฒนาที่ไม่มีขีดจำกัดด้วยเช่นกัน การไม่ หยุดนิ่งของรูปแบบการทำบาติก ควรส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะใน ประเทศไทยที่มีสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลาย การส่งเสริมคุณค่า ศิลปะของท้องถิ่นในหลายรูปแบบ การเห็นคุณค่าจากศิลปะล้านนาในจังหวัด ลำปาง โดยนำแรงบันดาลใจจากวัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไทร่หิน และ วัดปงยางคก มาสร้างสรรค์ผลงานบาติกในครั้งนี้

ภาพที่ 12 Menyiang Ikan ผลงานของ Chuah Thean Teng แสดงถึงการทำบาติกเทคนิคลายเขียนแนวใหม่ของมาเลเซียเป็นผลมาจากความรุ่งเรืองในการทำบาติกของอินโดนีเซีย เข้ามาสู่มาเลเซียก่อนที่จะเข้ามาถึงทางตอนใต้ของประเทศไทย (ที่มา: รัชชัย 2545, 13)

การศึกษาบาติกในปัจจุบัน แพร่หลายมากขึ้นทั้งในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย ผู้ศึกษามีพื้นฐานจากการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและสนใจศึกษามากขึ้นเมื่อได้รับมอบหมายให้สอนวิชาเทคนิคบาติก เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ จึงศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ ในการแสดงออก เพราะบาติกซึ่งเป็นเพียงเทคนิคในการแสดงออก แต่รูปแบบของการแสดงออกคือ เส้นทิศทางศิลปะที่จะสร้างความแตกต่างทางเทคนิคให้มีความน่าสนใจเนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้รูปแบบทางความงามมีให้เลือกที่จะนำมาสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย

สิ่งที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง คือผลงานศิลปะ เพราะถูกกลั่นกรองมาจากความคิดและจินตนาการผ่านเทคนิคกระบวนการเป็นงานศิลปะ จากคำกล่าวของศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิ่มเสมอ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ ประจำปี 2541 ได้กล่าวถึง ศิลปะ คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่ง อารมณ์ ความรู้สึก ปัญญา ความคิดหรือ ความงาม (ชูลุด 2554, 27) ทำให้ต้องการศึกษาศิลปะล้านนาในจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

การศึกษาลวดลายจากวัดพระธาตุลำปางหลวง

วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดที่มีได้มีความสำคัญเฉพาะชาวจังหวัดลำปางเท่านั้น แต่ยังเป็นທີ່เคารพสักการะของชาวล้านนาและประชาชนชาวไทยและต่างประเทศด้วย เพราะความงามที่เป็นวัดไม้เก่าแก่ที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศ ตั้งอยู่ที่บ้านลำปางหลวง บนเนินดินถมสูง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สถาปัตยกรรมของวัดมีการออกแบบที่ยึด คติความเชื่อในจักรวาลทางพระพุทธศาสนา ที่เชื่อว่ามีเขาพระสุเมรุ คือ พระบรมธาตุเจดีย์เป็นแกนค้ำชูเป็นหลักท่ามกลางมหาสมุทรศรีทันดรคือ ทRAYที่เป็นพื้นล้อมรอบสถาปัตยกรรมในตัววัด กำแพงหินแทนเขตจักรวาล มีซุ้มประตูโขงเป็นประตูจักรวาล บันไดนาคเปรียบเป็นแม่น้ำคงคา วิหารหลวงคือ ชมพูทวีปแต่ละวิหาร เช่น วิหารน้ำแต้ม วิหารตันแก้วก็ถูกสร้างตามความเชื่อ (ตำนานพระบรมธาตุลำปางหลวง 2554, 2 - 3)

คติโบราณสมมุติแทนระบบจักรวาล นอกจากนี้ยังคงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม ลวดลายต่างๆ จึงยังสามารถเห็นร่องรอยของความงามอันวิจิตรที่ใช้ประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมไว้ซึ่งลวดลาย ที่ใช้ประดับตกแต่งซุ้มประตูโขงที่มีทั้งรูปแบบงานสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย ส่วนฐาน ตัวอาคาร ส่วนยอด และลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่งเป็นลายพันธุ์พฤกษาหรือลายเครือล้านนา เน้นที่ก้านและผูกกันเป็นลวดลายบางครั้งมีดอกอยู่ตรงกลางของลวดลาย การประดับลวดลาย เช่น ปูนปั้นประดับส่วนยอดมุมของตัวอาคารซุ้มโขง มี 3 ลาย ด้านบนเป็นลายบัวคอเสื้อ ตรงกลางเป็นลายประจายามอก ด้านล่างเป็นลายบัวเชิงสาย ซึ่งล้วนแต่เป็นลายเครือล้านนา ที่มีลักษณะของลวดลาย (พรรณานิภา 2546, 81)

ภาพที่ 13 ลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมของซุ้มประตูโขงวัดพระธาตุลำปางหลวง

ภาพที่ 14 ลวดลายตกแต่งธรรมาสน์ภายในวิหารหลวงวัดพระธาตุลำปางหลวง

ธรรมาสน์หลวงหลังนี้ ทำด้วยไม้ประดับตกแต่งด้วยลวดลายล้านนาแบบต่างๆ ซึ่งลักษณะลวดลายเป็นการแกะสลักลงบนไม้ค้ำยันนูนต่ำ ลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่งดังภาพที่ 14 เป็นลายพันธุ์พฤกษา ลักษณะลวดลายภายในซุ้มตรงกลางเป็นใบไม้คล้ายใบโพธิ์ประกอบกัน ซ้ายและขวาแยกออกเป็นลายขดม้วน 2 ด้าน ภายในกรอบซุ้มเป็นลายนกกระเรียนกัน ปลายซุ้มเป็นลายนก

การศึกษาลวดลายจากวัดไหล่หิน

วัดไหล่หินหรือวัดเสารัตนปัทมทาราม ตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ ทางทิศเหนือของหมู่บ้านไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง รูปด้านหน้าของวัดไหล่หินมีซุ้มประตูโขง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ประกอบด้วยกำแพงชั้นในเรียกว่า ช่วงแก้ว มีศาลาบาตรล้อมรอบเป็นวิหารขนาดเล็ก ซุ้มประตูโขงวัดไหล่หินหันหน้าออกทางทิศตะวันออก (ป้ายแสดงข้อมูลภายในวัดไหล่หิน) ใช้คติ

โบราณในการสร้างเช่นเดียวกันแต่ที่วัดไหล่หินมีขนาดเล็กกว่าปัจจุบันเป็นพื้นหินล้อมรอบวิหารแทนมหาสมุทรศรีทันดรซึ่งที่วัดพระธาตุลำปางหลวงยังคงเป็นทราย ลวดลายที่ประดับตกแต่งซุ้มประตูโขงวัดไหล่หิน ที่เปรียบเสมือนประตูจักรวาลนั้น ลวดลายเหนือซุ้มมีพันธุ์ไม้ สัตว์หิมพานต์ เช่น กิรรี นก และสัตว์ต่างๆ ประดับตกแต่งบริเวณซุ้มประตูโขง สร้างความรื่นรมย์ทางสุนทรียภาพเหมาะสมกับวัดไหล่หินเป็นอย่างมาก

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ประดิษฐานเป็นประธานภายในวัดไหล่หิน ด้านหลังเป็นจิตรกรรมฝาผนังรูปต้นศรีมหาโพธิ์อยู่ตรงบริเวณเศียรของพระพุทธรูปด้านข้างทั้งซ้ายและขวาของพระประธานเป็นรูปเทวดา กำลังเล่นดนตรี และโปรยดอกไม้อวยพร ลวดลายนี้อยู่บนเพดานภายในวิหารบริเวณเศียร พระประธานทาพื้นไม้สีแดงลงน้ำยารักปิดด้วยทองเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษามีดอกไม้อยู่ตรงกลางของลวดลายแตกออกเป็นลวดลายผุดกันออกไปทั้งสี่มุม (สุรพล 2544, 216) พระพุทธรูปสององค์ประดิษฐานอยู่ทางฝั่งซ้ายมือของพระประธาน ด้านหลังเป็นผนังก่อปูนทาด้วยพื้นสีแดงเห็นเพียงร่องรอยของจิตรกรรมฝาผนัง คาดว่าน่าจะเป็นลายปูนถมหรือลายหม้อดอก เพราะเห็นเป็นเพียงลวดลายเพียงบางส่วนที่เป็นผลมาจากการบูรณะซ่อมแซมวัด ลวดลายปูนปั้นภายในวิหาร อยู่บริเวณฐานฝั่งซ้ายของพระประธาน เป็นรูปแจกันหรือลายหม้อดอก ทั้งสองข้างของหม้อดอกซ้ายและขวาเป็นรูปกิรรีอ่อนช้อยงดงามมาก

ภาพที่ 15 พระพุทธรูปสององค์ฝังซ้ายมือพระประธานวัดไหล่หิน

ภาพที่ 16 ลวดลายปูนปั้นฐานชุกชีภายในวิหารวัดไหล่หิน

การศึกษาลวดลายจากวัดปงยางคก

วิหารจามเทวีเป็นวิหารหลวงภายในวัดปงยางคก หันหน้าออกทางทิศตะวันออก ปัจจุบันเป็นวิหารเก่าอยู่ข้างกับโบสถ์ภายในวัดเป็นวิหารโถงทำด้วยไม้ มีหลังคาด้านหน้าสามชั้น ด้านหลังสองชั้น ทำผนังแบบย่อเก็จ มีการก่อฝาผนังปูนตรงส่วนที่เป็นพระประธานเพื่อกันฝนสาดเข้ามาภายในวิหาร

ลวดลายของฐานเสาภายในวิหารพระนางจามเทวีซึ่งแต่ละฝั่งของฐานเสามีลวดลายไม่ซ้ำกันเป็นความฉลาดทางเชิงช่างที่ออกแบบมาเพื่อลดความซ้ำให้มีความงามหลากหลายรูปแบบ (ป้ายแสดงข้อมูลภายในวัดปงยางคก)

ภาพจิตรกรรมภายในวิหารของศิลปะล้านนา นิยมเขียนลวดลายหม้อดอก หรือลวดลาย ปูณฆฏะ หม้อดอก หมายถึง หม้อน้ำอันมีน้ำเต็มบริบูรณ์ ร่มเย็น สมบูรณ์พูนสุข (สุรพล 2544, 450) ลักษณะของจิตรกรรมเป็นการเขียนด้วยน้ำยารัก ปิดทองบนพื้นไม้สีแดงดังภาพ ซึ่งลวดลายของแต่ละภาพมีความงดงามของลวดลายเป็นอย่างยิ่ง เป็นวิหารล้านนาที่มีลวดลายปูณฆฏะหรือหม้อดอกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง

ภาพที่ 17 ลวดลายหม้อดอกหรือปูณฆฏะภายในวิหารพระนางจามเทวี

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ จิตรกรรมลวดลายบาติกล้านนา จังหวัดลำปาง เป็นส่วนสำคัญมากเพราะทำให้เกิด ความชัดเจนในเนื้อหา เรื่องราว แนวความคิดในการแสดงออก เทคนิคการสร้างสรรค์ ทำให้ผู้สนใจเรียนรู้ รูปแบบศิลปกรรมล้านนาของจังหวัดลำปางมากขึ้น

กระบวนการเทคนิคบาติก การเขียนเขียนลงบนผ้ามีสลิน หรือการเขียนบาติก นี่เป็นกระบวนการแสดงออก ในรูปแบบจิตรกรรม จำนวน 8 ชั้น ซึ่งขั้นตอนการออกแบบชิ้นงาน ต้องมีการจัดรูปแบบก่อนที่จะนำแรงบันดาลใจที่ได้จากลวดลายล้านนา จังหวัดลำปาง มาสร้างสรรค์เป็นผลงาน โดยใช้ดินสอร่างภาพก่อนที่จะใช้จันตึง จุ่มในน้ำเขียนที่เดือดพอเหมาะ แล้วตักเอาน้ำเขียนค่อยๆ บรรจงออกมาเป็นลวดลายตามแบบที่ร่างไว้ ซึ่งน้ำเขียนคือตัวกันสีไม่ให้ไหลเข้าหากัน เพราะคุณลักษณะของสีบาติกที่ละลายลงบนผ้ามีการดูดซึมได้ยอดเยี่ยม ขณะที่น้ำสีหยดลงบนผ้า สีกระจายลงบนเนื้อผ้าอย่างรวดเร็ว การเขียนเขียน ทำให้กำหนดขอบเขตของสีและรูปทรงในการแสดงออกของผลงาน และเมื่อลงสีเรียบร้อยแล้วใช้น้ำยาโซเดียมซิลิเกตกันสีตักแล้วนำไปซักให้หายสิ้น ต่อจากนั้นต้มเอาน้ำเขียนที่เขียนไว้ออก อุณหภูมิของน้ำเดือดทำให้เขียนที่เขียนไว้ถูกทำลายจนหมดจึงนำมาล้างด้วยน้ำให้สะอาดผึ่งไว้ให้แห้งแล้วนำมาซีกกับกรอบไม้อีกครั้ง รอยเขียนที่เขียนไว้จะเป็นสีขาวซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการเขียน บาติก ซึ่งได้ผลของการศึกษา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 18 จิตรกรรมบาติก ชุดวัดพระธาตุลำปางหลวง ชั้นที่ 1

ผลงานชิ้นที่ 1

ชื่อผลงาน: ลวดลายธรรมาสน์หลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง

แนวคิดและเนื้อหาลวดลายล้านนาที่ประดับตกแต่งอยู่บนธรรมาสน์นี้มี ลวดลายเป็นลักษณะนูนต่ำ แกะสลักจากไม้ ประกอบด้วย กนกล้านนาอยู่ 2 ลายและลวดลายส่วนใหญ่ของภาพเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ลายดอกไม้ ใบไม้ เป็นต้น ผู้ศึกษาได้นำโครงสร้างองค์ประกอบของลวดลายมาออกแบบ เพื่อแสดงลักษณะของลวดลายล้านนาที่ใช้ประดับตกแต่งบนธรรมาสน์ภายใน วิหารหลวงวัดพระธาตุลำปางหลวง

การสร้างองค์ประกอบของภาพเป็นแบบ 2 มิติ คือ แบบราบ ไม่มี ระยะใกล้ไกลและลึกเพราะต้องการให้เห็นลักษณะของลวดลาย มีการเน้น จุดสนใจด้วยน้ำหนักของสี ไม่คำนึงถึงสัดส่วนของรูปทรงเพราะสามารถ สร้างจินตนาการให้เกิดคุณค่าทางความงามของผลงานจิตรกรรม ความรู้สึก ของภาพคำนึงถึงความงามของลวดลายที่เกิดจากการประดับตกแต่งบน ธรรมาสน์ ที่ภูมิปัญญาของช่างสามารถนำรูปแบบของลวดลายมาผสมผสาน กันอย่างลงตัวคุณค่าทางสุนทรียภาพจนถึงปัจจุบัน

ความกลมกลืนของลวดลายที่ช่างได้สร้างถวายเป็นพุทธบูชาได้เห็นความงดงาม ของจิตใจผู้สร้างที่ทำถวายให้กับพุทธศาสนา ผู้ศึกษาได้นำมาเป็นเรื่องราวใน การแสดงออกของผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ด้วย ลักษณะการแสดงออกเป็น แบบ 2 มิติ ไม่ติดขัดกับรูปแบบความเป็นจริงคำนึงถึงความสวยงามของ ลวดลายเป็นหลัก

ภาพที่ 19 จิตรกรรมบาติก ชุดวัดพระธาตุลำปางหลวง ชั้นที่ 2

ผลงานชั้นที่ 2

ชื่อผลงาน: ลวดลายของมอมในวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง

แนวคิดและเนื้อหาของผลงาน ลวดลายของมอมในวิหารน้ำแต่มนี้ เป็น ลวดลายของมอมภายในวิหารน้ำแต้ม ลักษณะของลวดลายเป็นปูนปั้นอยู่ บริเวณฐานชุกชีซึ่งเป็นฐานขนาดใหญ่รองรับพระประธานภายในวิหาร

ลวดลายประดับบริเวณฐานชุกชีภายในวิหารน้ำแต่ม มีลักษณะเป็นปูนต่ำ สีทองบนพื้นสีดำมีความเมือมกลิ้งของสีทองบนพื้นสีดำงดงามเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความอ่อนช้อยของลวดลายที่ดูนุ่มนวลผสมผสานกันระหว่างตัวมอม และลวดลายเครือเถาที่ขี้ออก ทั้งสองข้างของหุ้มนม และดอกพิกุลที่เรียงแถว เป็นแนวตั้งทั้งสองด้านของรูปตัวมอมอย่างเป็นระเบียบ ส่งเสริมให้ตัวมอม เด่นยิ่งขึ้น

การสร้างสรรคได้นำลักษณะลวดลาย มาจัดองค์ประกอบรวมกันเพื่อก่อให้เกิดคุณค่าทางความงามเป็นรูปแบบ 2 มิติ ด้วยเทคนิคการเขียนเทียนของบาติก โดยใช้สีตามจินตนาการ ใช้สีของตัวมอม เป็นสีเหลืองอมส้มและแดง ถูกขับให้ดูเด่นล้อมรอบด้วยสีน้ำเงินอมฟ้าเข้ม ผู้ศึกษาได้แรงบันดาลใจจากการประทับใจในตัวมอมเพราะเห็นว่าน่ารักคล้ายแมว แต่จากการศึกษาทำให้ต้องค้นคว้าเพิ่มเติม จึงได้ทราบว่า ตัวมอมหรือมอมเป็นสัตว์ในตำนานของชาวล้านนา มีหลายรูปแบบ คล้ายลิงหรือเสือ การสร้างช่างมักจะออกแบบตามจินตนาการ มีรูปร่างคล้ายแมวผสมสิงโต แต่มอมที่นำมาแสดงออกในผลงานชิ้นนี้มีลักษณะคล้ายแมว ซึ่งมอมตามตำนานเป็นสัตว์ที่มีอำนาจอิทธิฤทธิ์มาก ทำให้เกิดความหึงงาพอง ด้วยความหึงงาของตนจึงไม่สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้จึงได้มาเฝ้าอยู่ภายในวิหารหรือตามประตูวัด (สุรพล 2544, 377)

ภาพที่ 20 จิตรกรรมบาติก ชุดวัดพระธาตุลำปางหลวง ชั้นที่ 3

ผลงานชิ้นที่ 3

ชื่อผลงาน: ลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์ วัดพระธาตุลำปางหลวง

แนวความคิดและเนื้อหาของผลงานชิ้นที่ 3 นี้เป็นลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์ ภายในวิหารน้ำแต้ม เป็นจิตรกรรมลายคำบนผนังปูนบริเวณด้านหลังพระประธานภายในวิหารซึ่งลักษณะของลายคำ คือ การลงรักปิดทองบนพื้นสีแดง

ภาพจิตรกรรมลายคำต้นศรีมหาโพธิ์หลังพระประธานภายในวิหารน้ำแต้ม เป็นภาพต้นศรีมหาโพธิ์ 3 ต้น ต้นที่อยู่ตำแหน่งกลางสูงเกือบจรดขอบ สองฝั่งซ้ายขวามีขนาดเท่ากึ่งกลางของต้นตำแหน่งตรงกลางขนาดเท่ากันทั้งซ้ายและขวา ฝั่งมุขขวามีรูปพระอาทิตย์ ฝั่งรูปซ้ายบนมีรูปพระจันทร์และรูปเทวดา ด้านซ้ายและขวาของต้นศรีมหาโพธิ์ ซึ่งต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาหมายถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ความงดงามของลวดลายเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้ศึกษานำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้

การสร้างสรรค์ภาพลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์วิหารน้ำแต้มนี้ ได้จัดองค์ประกอบตามจินตนาการของผู้ศึกษาที่ต้องการแสดงออกของลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์ หรือต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีความหมายบ่งบอกถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าภายใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ต้นโพธิ์ จึงเป็นสัญลักษณ์ของการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การจัดการทางเชิงช่างของชาวล้านนาได้ถ่ายทอดจิตรกรรมลายคำเป็น 2 มิติ เรียบง่ายแต่มีความงดงามเป็นอย่างยิ่งของการจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรซึ่งมีความสมดุลซ้ายและขวาเท่ากัน แต่ในผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมบาติกก็เป็นการจัดองค์ประกอบของ

อสมมาตรเป็นสมดุลทางความรู้สึกและใช้สีตามความรู้สึกมากกว่าที่จะคำนึงถึงความเป็นจริงของลวดลาย

ภาพที่ 21 จิตรกรรมบาติก ชุดวัดไหล่หิน ชั้นที่ 4

ผลงานชิ้นที่ 4

ชื่อผลงาน: ลวดลายหม้อดอกปูนปั้นนูนต่ำฐานชุกชี วัดไหล่หิน

แนวคิดและเนื้อหาของงานเป็นลวดลายหม้อดอกปูนปั้นนูนต่ำอยู่บริเวณฐานชุกชีวัดไหล่หินด้านซ้ายมือของพระประธาน ลักษณะของลวดลายเป็นปูนปั้นนูนต่ำซ้ายและขวาของลายหม้อดอกเป็นรูปกีนรี องค์ประกอบเป็นลักษณะแบบสมมาตรมีความสมดุลของซ้ายและขวาเท่ากัน

ผนังด้านหลังพระพุทธรูปสององค์นั้น ยังคงเห็นร่องรอยจิตรกรรมลายคำหลงเหลืออยู่บ้างแต่ถูกบูรณะซ่อมแซมเหลือให้เห็นเป็นบางส่วน คาดว่าน่าจะเป็นลวดลายหม้อดอกและส่วนด้านล่างของฐานพระพุทธรูปเป็นลวดลายประดับ

ด้วยนูนต่ำ ด้านซ้ายและขวาเป็นรูปกิริยาระดับอยู่บริเวณส่วนฐาน ความงดงามของลวดลายโดยเฉพาะหางของกิริยลักษณะของเส้นโค้งกลมกลื่นกับเส้นของลวดลายของลวดลายพันธุ์พฤกษาที่ระดับอยู่ในแจกันหรือหม้อดอก (ปुरुณฆระ)

การสร้างสรรคภาพลวดลายหม้อดอกปูนปั้นนูนต่ำฐานชุกชีวัดโหล่หินเป็นแบบ 2 มิติ ได้นำแรงบันดาลใจจากลวดลายมาสื่อเป็นรูปทรงโดยตัดทอนให้เหลือรูปทรงที่เรียบง่ายถึงนามธรรมถึงความงามของลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่งถึงแม้ภายในวิหารจะถูกซ่อมแซมมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังคงเหลือความงดงามไว้ให้ศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก

การจัดองค์ประกอบของภาพนี้ได้จัดแบบสมมาตรเหมือนกับที่ได้รับจากแรงบันดาลใจแต่ใช้สัญลักษณ์ถึงนามธรรมมาสื่อแทนความรู้สึก เช่น สามเหลี่ยมสีเหลืองเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูป ส่วนลวดลายพันธุ์พฤกษาและลวดลายกิริยใช้เส้นโค้งในการจัดองค์ประกอบให้มีความประสานกลมกลื่นกัน

ภาพที่ 22 จิตรกรรมบาติก ชุกชีวัดโหล่หิน ชั้นที่ 5

ผลงานชิ้นที่ 5

ชื่อผลงาน: ลวดลายซุ้มประตูโขงวัดโหล่หิน

แนวคิดและเนื้อหาของงานลวดลายซุ้มประตูโขงวัดโหล่หินซึ่งเป็นประตูทางเข้าวิหารวัดโหล่หิน หันหน้าออกทางทิศตะวันออกเช่นเดียวกับวัดพระธาตุลำปางหลวงที่มีความเชื่อว่าซุ้มประตูโขง คือ ทางเข้าหลักของชมพูทวีป ลวดลายเหนือซุ้มประตูโขง คือ ป่าหิมพานต์ (ตำนานพระบรมธาตุลำปางหลวง 2554, 2 - 3)

ลวดลายปูนปั้นซุ้มประตูโขงวัดโหล่หินที่มีความเชื่อตามหลักคติการสร้างวัดทางพระพุทธศาสนาว่า คือ ป่าหิมพานต์นั้นจึงปรากฏลวดลายพันธุ์พฤกษาและสัตว์นานาชนิดประดับตกแต่งบนซุ้มประตูโขงซึ่งลักษณะการตกแต่งเป็นปูนปั้นแบบนูนสูงและนูนต่ำผสมกัน

การสร้างสรรค์ภาพลวดลายซุ้มประตูโขงวัดโหล่หิน ได้แรงบันดาลใจจากการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นประดับเหนือซุ้มประตูโขง ที่มีลักษณะเป็น 3 มิติ แต่การสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคบาติกแบบจิตรกรรม 2 มิติ ผู้ศึกษาได้นำรูปทรงต่างๆ ที่ใช้ในการประดับตกแต่งนำมาจัดองค์ประกอบของภาพให้ดูเป็น 2 มิติ แบบไม่มีมิติเชิงลึก ไม่ได้คำนึงถึงมวลหรือปริมาตรของรูปทรงจากแรงบันดาลใจ แต่ต้องการแสดงออกทางความงามของลวดลายออกมาให้ปรากฏบนผืนผ้า

ดังนั้นองค์ประกอบของภาพจึงไม่มีมิติเป็นเพียงการแสดงออกของลวดลายที่

ประดับเหนือซุ้มประตูโขงของวัดไหล่หิน และความงามของสีตามจินตนาการ
และลวดลายเป็นหลัก

ภาพที่ 23 จิตรกรรมบาติก ชุมวัดปงยางคก ชั้นที่ 6

ผลงานชิ้นที่ 6

ชื่อผลงาน: ลวดลายหม้อดอกและลายประดับวัดปงยางคค 1

แนวคิดและเนื้อหาของงานลวดลายหม้อดอกหรือลวดลายปुरुณฆฎะ เป็นลวดลายที่ปรากฏอยู่ในวิหารวัดปงยางคคอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นแรงบันดาลใจอย่างมากที่จะนำลักษณะลวดลายมาออกแบบเป็นจิตรกรรมบาติคซึ่งความหมายของหม้อดอก คือความอุดมสมบูรณ์พูนสุข มีดอกไม้ประดับและไม้เลื้อยประดับอยู่ภายในหม้อ โดยลักษณะของการจัดดอกไม้เป็นแบบสมดุลงั้งซ้ายและขวามีขนาดเท่ากันทั้งสองด้านแทบทุกลวดลายภายในวิหารที่ใช้ลักษณะแบบสมมาตรในการจัดรูปแบบของหม้อดอกหรือปुरुณฆฎะ

ลวดลายหม้อดอกหรือปुरुณฆฎะ และลายประดับตกแต่งเสา ลักษณะจิตรกรรมเป็นการลงรักปิดทองบนสีแดง (ชาด) บนพื้นไม้ภายในวิหารจามเทวี วัดปงยางคค ลวดลายประดับภายในวิหารแห่งนี้ คงความสมบูรณ์ของลวดลายไว้ค่อนข้างมากเพราะเป็นวัดเล็กๆ อยู่ในชนบท

การสร้างสรรค์ภาพลวดลายหม้อดอกและลายประดับวัดปงยางคคได้แรงบันดาลใจจาก ลายคำลวดลายหม้อดอก (ปुरुณฆฎะ) และลวดลายประดับเสาบริเวณใกล้เคียง ได้นำเอาลักษณะลวดลายมาจัดองค์ประกอบในโทนสีร้อนให้เป็นช่องคล้ายภาพจริงแต่นำลักษณะลวดลายมาตกแต่ง เนื่องจากการเขียนบาติคเป็นรูปแบบ 2 มิติ การจัดภาพตั้งใจให้มีความเรียบง่ายของรูปทรงเพื่อแสดงเนื้อหาทางความงามของลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่งภายในวิหาร

ภาพที่ 24 จิตรกรรมบาติก ชุดวัดปงยางคก ชั้นที่ 7

ผลงานชิ้นที่ 7

ชื่อผลงาน: ลวดลายหม้อดอกและลายประดับ วัดปงยางคก 2

แนวคิดและเนื้อหาของงานเป็นการแสดงความงามของลวดลายหม้อดอกหรือ
ปูลณฆฎะที่หมายถึงความอุดมสมบูรณ์พูนสุข ของลักษณะลวดลายที่ช่าง

วาดประดับตกแต่งภายในวิหารจามเทวี ดอกไม้และไม้เลื้อยที่ประดับลงในหม้อดอกหรือแจกันก็เป็นดอกไม้เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาซึ่งเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

การประดับตกแต่งลวดลายหม้อดอกหรือปुरुณฆฏะและลายประดับวิหารภายในวิหารจามเทวี วัดปงยางคกเป็นจิตรกรรมลายคำ คือการลงรักปิดทองลวดลายบนพื้นสีแดง (ชาด) ซึ่งการประดับตกแต่งของเป็นการลงรักปิดทองบนพื้นไม้สีแดง (ชาด) เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายหม้อดอกและลายประดับวัดปงยางคก 2

การสร้างสรรค์ภาพลวดลายหม้อดอกหรือปुरुณฆฏะและลายประดับวัดปงยางคก 2 นี้ ได้กล่าวไว้ข้างต้นซึ่งแรงบันดาลใจเป็นภาพจิตรกรรมที่ตกแต่งภายในวิหารมูมอองลักษณะเป็น 3 มิตินั้นนำมาจัดองค์ประกอบเป็น 2 มิตินี้ให้เหมาะสมกับงานเทคนิคบาติก โดยนำมาจัดโครงสร้างทั้งลวดลายหม้อดอก (ปुरुณฆฏะ) ลวดลายประดับคาน และลายดอกลอย ผสมผสานกับจินตนาการของสีโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรเพื่อให้รู้สึกถึงความสมดุลทางสายตาที่เท่ากันทั้งซ้ายและขวา

ภาพที่ 25 จิตรกรรมบาติก ชูวัดปงยางคก ชั้นที่ 8

ผลงานชิ้นที่ 8

ชื่อผลงาน: ลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์วิหารจามเทวี

แนวคิดและเนื้อหาของผลงานลวดลายของต้นศรีมหาโพธิ์ วิหารจามเทวี
เป็นงานจิตรกรรมลายคำซึ่งลงรักปิดทองบนพื้นปูนสีแดงชาด อยู่บริเวณด้าน

หลังซุ้มพระเจ้าซึ่งลักษณะของต้นศรีมหาโพธิ์มีลักษณะคล้ายกันกับที่วิหารน้ำแต้มซึ่งแสดงให้เห็นการได้รับอิทธิพลทางรูปแบบศิลปกรรมคล้ายกัน

ลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์ภายในวิหารจามเทวี วัดปงยางคก ความสมบูรณ์ของภาพบริเวณด้านบนถูกเลือนหายไปแต่ยังเหลือความงดงามให้เห็นเพราะไม่ได้ถูกบูรณะซ่อมแซมบ่อยเหมือนที่วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง ลักษณะของต้นโพธิ์ที่วัดปงยางคกนี้ ลำต้นและใบโพธิ์มีความอวบเิบทางความงามมากกว่าจึงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานบาติคขึ้นนี้

การสร้างสรรค์ภาพลวดลายต้นศรีมหาโพธิ์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากความงามของต้นโพธิ์ที่อยู่หลังซุ้มพระเจ้าและพระพุทธรูป ถึงแม้ร่องรอยของจิตรกรรมลายคำจะไม่สมบูรณ์แต่ความงามที่หลงเหลืออยู่ก็อวบเิบใจเป็นยิ่งนัก อีกทั้งลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่ง เช่น ลายดอกกลมและดอกลอยที่ประดับตกแต่งหน้าบันปีกนกข้างผนังปูนจิตรกรรมลายคำฝั่งขวาของซุ้มพระเจ้ามีความสวยงามมาก

การจัดองค์ประกอบต้องการแสดงให้เห็นถึงความอวบเิบของลักษณะต้นโพธิ์ลวดลายของดอกกลมและลวดลายของดอกลอยที่ประดับตกแต่งภายในวิหารซึ่งใช้สีตามจินตนาการ สามารถกำหนดน้ำหนักของสีให้ภาพดูมีมิติมากขึ้นจากการเจาะช่องมุมซ้ายบนให้มองดูลึกลงไปเป็นคนละส่วนกับผลงานจิตรกรรมลายคำและได้นำลวดลายจากฐานชุกชีมาจัดองค์ประกอบในภาพด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การทำจิตรกรรมบาติกเป็นที่นิยมแพร่หลายและรุ่งเรืองมากจนกลายเป็นศิลปะประจำชาติของประเทศอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่านักประวัติศาสตร์พยายามสืบเสาะหาแหล่งกำเนิด ก็ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในปัจจุบัน แต่ที่ประเทศอินโดนีเซียกลับมีประวัติการทำจิตรกรรมบาติกอย่างยาวนาน เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยผ่านมาเลเซียเข้ามาทางตอนใต้ของไทย ความเข้าใจของบุคคลทั่วไปในประเทศไทยที่คิดว่าบาติกเป็นศิลปะของภาคใต้เพราะรูปแบบการแสดงออก เป็นรูปดอกไม้ ทะเล เป็นส่วนใหญ่และลักษณะเนื้อผ้าที่เบาบางของผ้ามัดสลิ้น เหมาะสมกับฤดูกาลของภาคใต้ในประเทศไทย ทำให้เป็นที่เข้าใจอย่างผิดคิดว่าบาติกเป็นศิลปะของภาคใต้เพราะภาคเหนือของไทยก็พบการทำบาติกในชาวเขาเผ่าม้งซึ่งลวดลายการแสดงออกล้วนมีลักษณะเฉพาะตน

ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถค้นคว้าได้ง่ายขึ้นจากห้องสมุดต่างๆ รวมถึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต จากการศึกษาเรื่องบาติก สิ่งที่แสดงออกของเอกลักษณ์เฉพาะตน คือเส้นห่อของผ้าบาติก หากสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบาติกให้มีเรื่องราวเกี่ยวกับทะเล ปะการัง หรือดอกไม้ทั่วไปก็ไม่ต่างกับลักษณะการแสดงออกของบาติกภาคใต้แต่ขึ้นอยู่กับสร้างสรรค์ลวดลายให้มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างความแตกต่างและความน่าสนใจในการแสดงออกมากขึ้น

จังหวัดลำปางเป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ศิลปวัฒนธรรมที่หลงเหลือปรากฏอยู่ใน

ปัจจุบัน บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองในอดีตเป็นอย่างดี โดยเฉพาะวัดวาอารามที่คงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์จนถึงยุคปัจจุบันอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้ศึกษาเลือกวัดที่มีเอกลักษณ์ทางลวดลาย เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับเทคนิคบาติก โดยเลือกศึกษาที่วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หิน และวัดปงยางคก วัดทั้งสามมีความงามด้านการประดับตกแต่ง มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นสามารถนำมาสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างมีรู้จัก แต่ประเด็นสำคัญ คือการถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่นับวันจะเป็นเรื่องไกลตัว ด้วยการเห็นคุณค่ากับสิ่งใหม่ เช่น เทคโนโลยี จนลืมของเก่าศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เป็นรากเหง้าของตน ซึ่งนับวันรอการสูญหายไปกับกาลเวลาการเห็นคุณค่าเป็นสิ่งจำเป็น

การก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม ด้วยอิทธิพลทางพุทธศาสนา การสร้างจึงมีคติการแผนผังของวัดเช่น ความเชื่อเรื่องจักรวาล ซึ่งโบราณสถานเกิดจากแรงศรัทธาไม่ใช่เพราะการจัดการของหน่วยงานหรือของชนกลุ่มใดโดยเฉพาะ หากเกิดจาก “พุทธบูชา” การทำเพื่อถวายให้ศาสนาเป็นการตอบสนองคุณค่าความงามของจิตใจ เพราะเชื่อว่าเป็นกุศลบุญที่ทำให้มีความสุขสบายใจเฉพาะในโลกปัจจุบันแต่เพื่อโลกหน้า สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนั้นการนำลวดลายล้านนาที่ประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอกวัด ล้วนเกิดจากฝีมือทางเชิงช่างของชาวล้านนาที่ใส่ใจคุณค่าความงามทางจิตใจ มากกว่าการตอบสนองทางวัตถุเพียงชั่วคราวชั่วคราว ซึ่งหลังจากนำลวดลายล้านนามาประยุกต์แล้วทำให้รูปแบบออกมาเป็นแบบล้านนาร่วมสมัยกับปัจจุบัน เพราะการผสมผสานทางเทคนิคจิตรกรรมบาติก และลวดลายล้านนาผสาน การแสดงออกแบบตะวันตก สิ่งเหล่านี้ทำให้สื่อคุณค่า

ทางศิลปะเข้าถึงคนดูในยุคปัจจุบันได้ง่ายขึ้น

การบูรณาการกับการเรียนการสอน ในรายวิชาเทคนิคบาติก เป็นการสอดแทรกคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้ซึมซับแก่คนรุ่นใหม่ เพราะการเรียนรู้แบบปฏิบัติเห็นผลประจักษ์ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ได้ดี มีความเข้าใจ และจะจดจำการเรียนรู้นั้นได้นาน (ทศนา 2555, 336) เพราะได้ลงมือปฏิบัติจริง อีกทั้งผลงานสามารถประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลายเหมาะสมในการใช้งานต่อไป

ภาพที่ 26 การประยุกต์ลวดลายกับเครื่องแต่งกายบูรณาการกับการเรียนการสอน
แสดงภาพการเดินแบบบาติกลวดลายล้านนาที่เซ็นทรัลลำปางเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2559
(ที่มา: สานศิลป์ถิ่นมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ,2559)

ภาพที่ 27 การประยุกต์สวดลายกับเครื่องแต่งกาย 1

(ที่มา: สานศิลป์ถิ่นมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2559)

ภาพที่ 28 การประยุกต์สวดลายกับเครื่องแต่งกาย 2

(ที่มา: สานศิลป์ถิ่นมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2559)

การศึกษาครั้งนี้ เป็นเพียงการเริ่มต้น ในการศึกษารูปแบบศิลปวัฒนธรรมล้านนา ยิ่งศึกษาก็ยิ่งเห็นคุณค่า โดยเฉพาะคุณค่าทางความงามของจิตใจในการแสดงออก จิตรกรรมเทคนิคบาติกเป็นเพียงรูปแบบ การเผยแพร่คุณค่าศิลปะล้านนา ที่สื่อสารให้เข้าใจและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ยังมีกระบวนการทางศิลปะอีกหลายวิธีที่สามารถนำศิลปะล้านนาไปประยุกต์ให้เกิดการเรียนรู้เชิงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น

การศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาควรค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล รูปแบบการแสดงออกของงานศิลปะให้เข้าถึงคนดูมากขึ้น โดยเฉพาะการแสดงออกเรื่องศิลปวัฒนธรรมล้านนา ในรูปแบบเทคนิคบาติกแบบอื่นๆ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาอย่างจริงจังและการแสดงออกทางศิลปะ ที่ควรยกระดับจิตใจในการรับรู้เนื้อหาของงานซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการแสดงออกของผลงานศิลปะ

บรรณานุกรม

- เกศินี ศรีรัตน์. 2557. *บทความวิจัยเรื่องบทบาทของผ้าปักต่อวิถีชีวิตบ้านหนองหอย ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่*. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จีระภรณ์ เทพสุธรรม. (5 เมษายน 2559). สัมภาษณ์. หัวหน้าส่วนบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
- ชลุด นิมเสมอ. 2554. *องค์ประกอบศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิตนา แคมมณี. 2555. *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชชัย ทุมทอง. 2545. *ศิลปะการทำบาติกลายเขียนระบายสี*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นฤมล ปิ่นวิสุทธิ. 2555. *สร้างสรรค์งานศิลปะบนผืนผ้า (มัดย้อม-บาติก)*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นันทา โรจนอุดมศาสตร์. 2536. *การทำผ้าบาติก*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พรณนิภา ปินทวนิช. 2546. *การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

“ตำนานพระบรมธาตุลำปางหลวง”. 2554. เชียงใหม่ : อนุรักษ์
การพิมพ์.

สุรพล ดำริห์กุล. 2544. *ลายคำล้านนาไทย*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
อนรรักษ์ คำฟู. (7 เมษายน 2559). สัมภาษณ์. ช่างต้นแบบสิ่งทอ ส่วนพัฒนา
ระบบสนับสนุนอุตสาหกรรม. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
